

СТАНОВИЩЕ
ЗА
ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ВАСИЛКА КИРИЛОВА ТАСЕВА НА ТЕМА
**“СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА СОЦИАЛНА
КРИЗА (2010-2023)”**

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОНС „ДОКТОР“, ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ
3.1. СОЦИОЛОГИЯ, АНТРОПОЛОГИЯ И НАУКИ ЗА КУЛТУРАТА,
ДОКТОРСКА ПРОГРАМА СОЦИОЛОГИЯ, ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
ОТ ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ, СУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ“, ЧЛЕН НА
НАУЧНО ЖУРИ

Научен ръководител: Доц.д-р Жеко Кьосев

Обща характеристика на дисертационния труд. Предложеният за становище дисертационен труд е структуриран в увод, изложение в пет глави и заключение. Общият обем на изследването обхваща общо 213 страници, от които 185 страници основен текст, 13 графики, списък с библиографски източници и две приложения. Авторът е посочил като основа на своя труд 127 литературни източника на кирилица и латиница, между които 67 са публикувани на български език, 60 – на английски език. Темата на разработката е фокусирана върху състоянието на българското образование и характеристиките на образователната система в условията на социална криза. Цялото изследване е подчинено на социологическия подход, проследява проблематиката в ясно демонстрирана социологическа перспектива и в този смисъл напълно съответства на докторската програма, в която е разработено. Разглежданият научен проблем е актуален и разглежда състоянието на средното българско образование и различни аспекти на кризите, през които образователната система преминава. Докторантът е описал много подробно своя методологически изследователски апарат, който е релевантен на поставените задачи. Основната изследователска теза звучи дисертабилно и съответства на общия изследователски замисъл. Авторефератът е много подробен, притежава собствена библиография, чудесно е структуриран и вярно и изчерпателно предава съдържанието на дисертационния труд. Докторантът е приложил списък с четири публикации по темата в научни сборници или периодика с научно рецензиране. Всички те са по темата на изследването и още веднъж доказват ангажирането на докторанта към избраната тематика, както и с необходимостта да представи пред научната общност резултатите на своя труд. С това всички изисквания – формални и съдържателни – за допускане на дисертацията до публична защита и за придобиване на ОНС „доктор“ от страна на кандидата са изпълнени.

Съдържание, актуалност и основни научни акценти на изследването.

Дисертацията има за цел да представи и анализира основни предизвикателства във функционирането на българската образователна система по време на социална криза, промените в контекста на провежданото дистанционно обучение, както и неговото отражение върху постиженията на учениците. За да бъде изпълнена докторантът се съсредоточава върху няколко изследователски изследователски хипотези, свързани с кризата от Covid-19 и нейното влияние върху системата на образованието, предприетите действия от страна на правителството и евентуалните социални последици от тази проблемна социална ситуация. Цялостният замисъл на изследването е осмислен много добре и аргументирано се стреми опише социологически образователната система в условията на една тежка и катастрофална ситуация, която предизвика Covid пандемията и също така да изследва по какъв начин в български условия е била решавана създадената ситуация. Заедно с това докторантът е проучил и представил мненията на основните субекти в образователната система. Намирам такъв подход към подобни социални проблеми за напълно оправдан, тъй като образованието като социален институт играе все по голяма роля в културата на обществото и като начин за получаване на знания и като институт за възпитаване във важни ценности и норми, необходими и за социална интеграция и за социална реализация на младите хора. Всяка кризисна ситуация съдържа разрушителен потенциал за обществото или за неговите институции и представеното изследване има висока ценност именно с анализа и изследването актуалните проблеми пред ефективния учебен процес в условията на криза конкретно в гимназиалния етап в българското образование.

Изложението е логически подредено, демонстрира високата библиографска осведоменост на своя автор, много доброто познаване на теоретичните източници и на основните понятия, към които е насочено изследователското и внимание, както и безспорните умения за самостоятелно и уверено боравене с методите на социологията за анализ, работа с данни, включително с количествени и качествени методи на работа. Не виждам нужда да излагам съдържанието на петте глави, върху които е работила докторанта, но смятам да отбележа като успешни акценти анализа на понятието „социална криза“ и факторите, които я създават, направени във втора глава, като ключово понятие на социологията, обясняващо сложността на появата и развитието на социалните промени. Спомням си книгата на Чарлз Райт Милс „Социологическото въображение“, в която той демонстрира социологическия подход

към динамиката на личното и социалното в условията на Великата депресия в САЩ през 30 те години на миналия век. Подобен метод е избрал и докторанта за анализ на промените в образователната система у нас в контекста на актуалната социална криза, и конкретно да проучи ефектите от преминаването към дистанционно обучение. Също така за мен важен детайл е връзката на образованието с дигиталните технологии и тяхното влияние или въздействие върху децата по време на кризата и на наложеното от нея дистанционно (дигитално чрез различни онлайн платформи) обучение, за което докторантът мотивира един „стремеж към уравнивост“. Проведеното емпирично изследване, макар че е непредставително, също доказва уменията на дисертанта да работи с методи, които изискват и събиране на информация и умения за интерпретация на данните, включително и работа на терен. Впечатлява способността на докторанта да използва количествени и качествени методи на изследване, да събира и анализира данни, както и уменията да интерпретира получените резултати и то съвсем логично достига до изпълнение на своя замисъл - да събере данни от поне три групи участници в образователната система за актуалната картина на българското образование в гимназиален етап непосредствено след отслабване на мерките за безопасност от кризата Covid-19. Струва ми се, че методите на емпиричната социология, доказано овладени от страна на докторанта убедително демонстрират важните закономерности за обществото и института на образованието в кризисната ситуация на Covid 19, включително и за такава чувствителна тема като социалното неравенство между учениците. Изводът е обоснован и логичен и се отнася до пряката необходимост да се започне дискусия за това какво преживяват учениците като субекти и в какви аспекти от живота и развитието си като личности имат нужда от помощ, вместо те да се разглеждат като обект, т.е. като нещо върху което да се оказва пряко въздействие без възможност за обратна връзка от негова страна. Смятам, че големият извод от цялостния труд се отнася до оценката на образованието у нас като форма на културен капитал, ако се изразим в стилистиката на Пиер Бурдийо – висока актуалност на значението на обучението в училище, стимулиране на качествата на учениците, грижа за квалификацията на учителите и влиянието на експертите, особено в кризисни ситуации, които могат да се определят като неочаквани промени, предизвикани от външни фактори в обичайните функции на дадена социална група или социален институт. В това отношение дисертационния труд отговаря на една социална

потребност и притежава значителна теоретична и практическа тежест на своите изводи и изследвания.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати и приноси.

По отношение на научните постижения на дисертационното изследване мога да посоча актуалността на темата, както и изключително успешната формулировка на целите, задачите и основната хипотеза на дисертационния труд. Цялостното изследване е релевантно по своята тематика, съдържание и изводи на заявената тема и научна проблематика, като достига заявените в началото цели- да представи различни теоретични допускания и емпирични данни относно организацията на българската образователна система, предизвикателствата при функционирането ѝ, промените в контекста на актуална социална криза, да обсъди ефектите от преминаването към дистанционно обучение, както и да представи резултати от проведено емпирично изследване върху актуалното състояние на българското образование в гимназиален обучителен етап, като изведе и дискутира получените резултати.

Особено важни в практически план са изводите относно качеството на образованието по време на криза, както и препоръките в края на дисертацията, които дисертантът прави от позицията си на самостоятелен изследовател и на личност със социален и практически опит в областта на училищното образование.

Заклучение. Дисертационния труд, който ми беше представен за становище, има важни теоретична значимост и практическа стойност. Изследването еднозначно доказва уменията на своя автор да изследва самостоятелно важни области в социалното поле. То притежава актуалност, демонстрира сериозните и задълбочени познания на докторанта и доказва качествата му на самостоятелен изследовател. Теоретичната ерудиция на автора, практическите му познания и умения за ориентация в една важна област са еднозначно доказани в текста. Убедено предлагам на уважаемите членове на Научното жури **да присъдят на ВАСИЛКА КИРИЛОВА ТАСЕВА ОНС „доктор“** по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата за дисертационния и труд на тема „СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА СОЦИАЛНА КРИЗА (2010-2023)“.

Проф. д-р Николай Михайлов,
11.11.2024 г.

SCIENTIFIC REVIEW
ON THE DISSERTATION ENTITLED
**"CONDITION OF BULGARIAN EDUCATION DURING A SOCIAL CRISIS (2010-
2023)"**

by **VASILKA KIRILOVA TASEVA**

FOR OBTAINING THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE "DOCTOR/PhD",
PROFESSIONAL FIELD 3.1. SOCIOLOGY, ANTHROPOLOGY AND CULTURAL
SCIENCES, DOCTORAL PROGRAM SOCIOLOGY, "NEOPHYT RILSKI" YUSU
BY PROF. Dr. NIKOLAI MIHAILOV, SU "ST. KL. OHRIDSKI", MEMBER OF
SCIENTIFIC JURY

SCIENTIFIC SUPERVISOR: ASSOC. PROF. JEKO KIOSSEV

General characteristics of the dissertation. The thesis proposed for opinion is structured in an introduction, an exposition in five chapters and a conclusion. The total volume of the study covers a total of 213 pages, of which 185 pages are main text, 13 graphics, a list of bibliographic sources and two appendices. The author has indicated as the basis of his work 127 literary sources in Cyrillic and Latin, among which 67 were published in Bulgarian, 60 in English. The topic of the development is focused on the state of Bulgarian education and the characteristics of the educational system in the conditions of social crisis. The entire research is subordinated to the sociological approach, follows the problem in a clearly demonstrated sociological perspective and in this sense fully corresponds to the doctoral program in which it was developed. The scientific problem under consideration is current and examines the state of Bulgarian secondary education and various aspects of the crises that the education system is going through. The PhD student has described in great detail his methodological research apparatus, which is relevant to the tasks at hand. The main research thesis sounds dissertationable and corresponds to the general research design. The abstract is very detailed, has its own bibliography, is well structured and faithfully and comprehensively conveys the content of the dissertation work. The PhD student has attached a list of four publications on the topic in peer-reviewed scientific journals or periodicals. All of them are on the topic of the research and once again prove the commitment of the doctoral student to the chosen topic, as well as the need to present the results of his work to the scientific community. With this, all the requirements - formal and substantive - for the admission of the dissertation to public defense and for the acquisition of the ESD "PhD/Doctor" by the candidate have been fulfilled.

Content, scientific results and contributions of the study. The dissertation aims to present and analyze the main challenges in the functioning of the Bulgarian education system during a social crisis, the changes in the context of distance learning, as well as its impact on student achievement. To be fulfilled, the PhD student focuses on several research and scientific hypotheses related to the Covid-19 crisis and its impact on the education system, the actions taken by the government and the possible social consequences of this problematic social situation. The overall idea of the study is very well thought out and it seeks to describe sociologically the educational system in the conditions of a severe and catastrophic situation that caused the Covid pandemic and also to investigate in what way the created situation was resolved in Bulgarian conditions. Along with this, the reporter has studied and presented the opinions of the main subjects in the education system. I find such an approach to such social problems fully justified, since education as a social institution plays an increasingly large role in the culture of society and as a way of obtaining knowledge and as education in important values and norms necessary for social integration and social realization of young people. Every crisis situation contains a destructive potential for the society or for its institutions and the research presented has a high value precisely with the analysis and research of the current problems facing the effective learning process specifically in the high school stage in Bulgarian education.

The exposition is logically arranged, it demonstrates the high bibliographic awareness of its author, the very good knowledge of the theoretical sources and the main concepts to which the research and attention is directed, as well as the indisputable skills of independently and confidently handling the methods of sociology for analysis, working with data, including with quantitative and qualitative methods of work. I do not see the need to present the content of the five chapters on which the doctoral student worked, but I intend to point out as successful highlights the analysis of the concept of "social crisis" and the factors that create it, made in the second chapter, as a key concept of sociology, explaining the complexity of the emergence and development of social changes. I have in mind American sociologist Charles Wright Mills' book *The Sociological Imagination*, in which he demonstrates the sociological approach to the dynamics of the personal and the social in the conditions of the Great Depression in the United States in the 1930s. A similar method was chosen by the doctoral student to analyze the changes in the educational system in our country in the context of the current social crisis, and specifically to study the effects of the transition to distance learning. Also, for me, an important detail is the relationship of education with digital technologies and their influence or impact on children during the crisis and on the distance (actually digital through various online platforms)

education imposed by it, for which the PhD student motivates a "quest for balance" . The empirical research conducted, although unrepresentative, also demonstrates the dissertation's skills in working with methods that require both information gathering and data interpretation skills, including fieldwork. The ability of the doctoral student to use quantitative and qualitative research methods, to collect and analyze data, as well as the ability to interpret the obtained results is impressive, and he quite logically reaches the fulfillment of his intention - to collect data from at least three groups of participants in the educational system for the current a picture of Bulgarian education at the high school stage immediately after the relaxation of safety measures from Covid-19. It seems to me that the methods of empirical sociology, demonstrably mastered by the doctoral student, convincingly prove the important regularities for society and the institute of education in the crisis situation of Covid 19, including for such a sensitive topic as social inequality between students. The conclusion is justified and logical and refers to the direct need to start a discussion about what students experience as subjects and in what aspects of their life and development as individuals they need help, instead of seeing them as an object, i.e. as something to be directly influenced with no possibility of feedback on his part. I think that the big conclusion from the overall work refers to the assessment of education in our country as a form of cultural capital, if we express ourselves in the style of Pierre Bourdieu - a high assessment of the importance of schooling, stimulating the qualities of students, care for the qualification of teachers and the influence of experts, especially in crisis situations, which can be defined as unexpected changes caused by external factors in the usual functions of a given social group or social institution. In this regard, the dissertation meets a social need and has significant relevance of its conclusions and research.

Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results and contributions.

Regarding the scientific achievements of the dissertation research, I can point out the topicality of the topic, as well as the extremely successful formulation of the goals, tasks and main hypothesis of the dissertation work. The overall research is relevant in terms of its subject matter, content and conclusions of the stated topic and scientific issues, reaching the goals stated at the beginning - to present various theoretical assumptions and empirical data regarding the organization of the Bulgarian education system, the challenges in its functioning, the changes in the context of the current social crisis, to discuss the effects of the transition to distance learning, as well as to present the results of an empirical study conducted on the current state of Bulgarian education in high school stage by presenting and discussing the obtained results. Particularly important in practical terms are the conclusions regarding the quality of education during a crisis, as well as the recommendations at the end of the dissertation, which the

dissertation student makes from his position as an independent researcher and as a person with social and practical experience in the field of school education.

Conclusion. The dissertation, which was presented to me for opinion, has important theoretical significance and practical value. The study unequivocally proves the skills of its author to independently investigate important areas in the social field. It has relevance, demonstrates the serious and in-depth knowledge of the doctoral student and proves his qualities as an independent researcher. The theoretical erudition of the author, his practical knowledge and skills of orientation in an important field are clearly proven in the text. I strongly suggest to the respected members of the Scientific Jury **to confer to VASILKA KIRILOVA TASEVA EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE “DOCTOR/PhD”** in professional direction 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences for the dissertation text and research work on the topic "CONDITION OF BULGARIAN EDUCATION DURING A SOCIAL CRISIS (2010-2023)".

Prof. Nikolai Mihailov, PhD

11.11.2024